

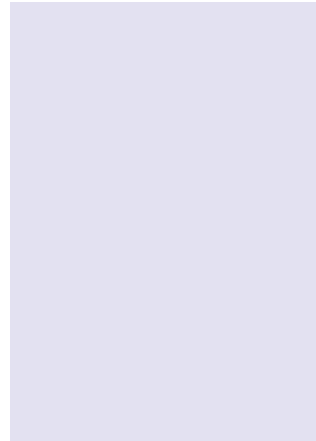
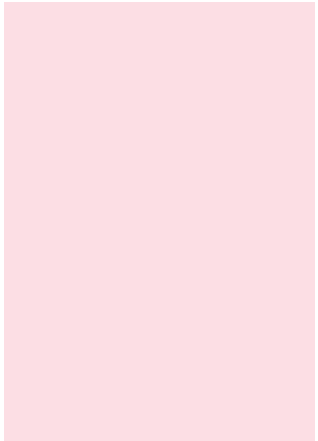
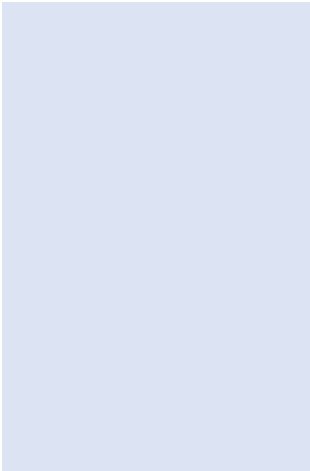
Thukuul ke Akuma ke Niu Thawuth Weilith – njäär dholic

Time to start school

Family guide to starting Kindergarten

Thaa bi thukul göl

Kë nyuuth macthok göl de Kindergarten

NEW SOUTH WALES
DEPARTMENT
OF EDUCATION
AND TRAINING

Yiin cī loor nē thukulic

Thaa bī thukul gəl

Kē ba yök thīn

Göl de thukul lbcök	2
Piöc menh-du	6
Piir nē thukulic	8
Teknolji nē thukulic	11
Rət juir nē ka wic keek nē thukulic	12
<i>Medhiëëth ke Thukul</i>	14
<i>Kēmuk awereek ke nin ke thukul</i>	15
Yön piöoc de Kindergarten	16
Tiët nyin apiath de mith ke thukul	18
Lon kəc lui etök	
- menh-du, yiin ku thukul	20
Nin ke pial guöp nē thukulic	22
Wël ke lëk ye kony	26

Göl de thukul lɔcök

Lon ajuier baai tē ɲoot thukul ke kēcē ɲol abī yīn ku menh-du kony bī rɔt yök ke lēu luci ku mit picu nē wæst egöl de thukul.

Juir rɔt wenē menh-du nē wæst de thukul

Thaa aci thiɔk- menh-du atɔ ke bī akäl tueej de kē jöt ku kē miet picu yök. Yīn lēu ba gāi ye tē yīndī yen bī yīn yeen ɲol bī menh-du rɔt juiir.

Anyicku ke ye wæstdiit lɔ tuej tē nɔɲ raan eβeen. Göl e ciεεɲ lɔcök kenē yīn bī kuɲny nē piöc de menh-du e wæst tɔ tueej enɔɲ wook. Dupiöc-kuɲny nyic lon-den apiath lui etök ku kɔc ye kony nē luci (support staff) atɔ etēnē bikē menh-du cɔk göl apiath.

Kan rɔm du tueej kenē thukul alēu bī yā wenē kɔc mac lon de thukul. Keek ka ye kɔc puɔth eyam lui nē maktaap ethukul yic. Ka ye yīn kony bikē yīn nyuɔɔth lēk eben yen lēu ba wīc nē nyic. Keek eya ayekē looi bikē yīn cɔk rām wenē beny muk thukul (principal), dupiöc ka kɔc kɔk luui nē thukulic, tē wīc yīn yeen ba jam wenē raan tōɲ de kek.

Ajuier rɔt baai

Ka bī keek juiir baai alik, ajuier meny wēu ku tē bī keek luci thīn ke thukul ɲoot ke kēcē ɲol.

Ajuier tēk tēk ku meny e wēu (budgeting)

Göl de thukul eyic naɲ cin ewēu jöt cīt xɔc alæeth ku wæer ke thukul nē ye wæst kån alēu bī piath bī wēu ke xɔc de ke kāk ke thukul juiir tueej. Na wīc ba wēt de kaam yenē meth tiɲ tē cī thukul thök nyic, ke wēu ke ye kån awīc bī cɔk tō nē ajuier wēu yic.

Alæeth ke mīth ke thukul

Thukul de menh-du abī yīn lēk ka ke alæth ke thukul ku tē bī yīn keek xɔc thīn. Ajɔɔt ka tō ke kek ye biäk alæth ke mīth abun ceɲ bikē akɔl gël. Nē xån juēc alæth ke mīth ke thukul ye keek ceɲ muɔi, rut ku alæth ke pol. Thukul alēu bī lēk yīn dukēen ye alæth cī kɔc ka alanh bī kɔc yök thīn.

Bī cin xɔc cɔk tɔ piiny, thukuul juēc amac tē yenē alæth määat nhīim thīn tē yenē kån ɲām tē mīth alæth dīt ku cī alæth kuur nē ciεɲ.

Na tō ke yīn ɲot ke yīn kēc menh-du xāth thukulic, ke yīn lɔ thukulic ba meth cɔk gāt rin ku na nɔɲ menh-du ka loi thook peei tō kenē yeen ka ye guɔp keek ræc (allergies) ke ka apiath ba ke kāk lēk mäny muk thukul (principal).

Wëu ye keek gam

Thukuul abī yīin ba wëu ke kuɔɔny (voluntary contribution) bīkë ka lon ka ke piöc kol ɔk lɔ tueŋ. Yīn lëu bī yīin thiëëc ba wëu ke lon nēm ku tiŋ de ɣän kōk (excursion) cuat piny nē ruōōn thok ebën ago piöc menh-du ɣön piöc (classroom) ɔk piath ku na ye menh-du luii nē ka kōk cīt pol ka nē ka ke kët ku diëër lōōr (band), ke yīn lëu bī yīin thiëëc ba wëu ɣöc ka bī ke ka ke madhika bëi nē ariɔp (hire) ku cänh de lɔ tē looi ke kāk röth thīn cuat piny.

Kuɔɔny wëu

Na dhal yök wëu ke ka ke thukul yīin, juiir ba mat wenë bāny muk thukul ba tē looi ka-ku röth thīn jaamic wenë yeen. Ajuieer Kuɔɔny Mīth ke Thukul (Student Assistance Scheme) alëu bī yīin kuɔɔny.

Wëu ke piöc ye dhuɔk ciɛn

Kɔk ke wëu ye thukul keek jɔt alëu bike yic naŋ yic binke dhuɔk ciɛn (taxation refund) looi. Ba wël juëc kɔk ke lëk yök tiŋ

www.ato.gov.au

Cäth kaam thukul ku baai

menh-du alëu bī naŋ yic bī ka ke cäth cenë wëu tek yiic nē dhöl de Ajuieer Cäth Mīth ke Thukul (School Student Transport Scheme). Yeen ajuieer cenë wëu ke cäth nē gatar, bæeth, mabuur ke tæem wäär (ferries) ku bæeth cäth dhɔl mec yiic apei. Nē xän liu-ë ka cäth raan ebëen (public transport), wëu cī keek juak thīn wët cäth lɔ ku bën nē thukulic nē riëth peei atō.

**Telefuun: 1800 227 774
ka (02) 9891 8900
www.transport.nsw.gov.au**

Tiŋ (meth) nē thää cī thukul ke thiöök

Ka ke cäth ye mīth xäth nē Kaam cī Thukul Thiöök (Outside of School Hours – OOSH) aye keek juiir nē thukuul yiic ka tē de thukuul thiök. Thukul-du alëu bī yīin yiek wël ke lëk nē wæet ka ke cäth tɔ tē rëer yīn thīn. Kek ka ke cäth kāk ayenë ke wëu cuat piny ku ke ka ke cäth kāk ku yīn lëu ba Wëu Muɔk Meth (Child Care Benefit) bī yīin nē cuet piny wëu ke thukul (fees).

**Telefuun: Centrelink 136 150
www.centrelink.gov.au**

Gät rin ke menh-du nē guööt këriëc kōu

Yīn lëu:

- gätë nē galam cië yinkī ye cuoth yenë alëth bī lɔk göt, ajɔt ku war, ka makuɔɔu nē ka nyooth rin ke meth
- tiŋ men ke ka cī göt ka këc kek cuoth wei tē lɔkë keek
- ye ka tō nē beŋ menh-du-ic tiŋ wenë yeen nē wëër thook kedhia
- Thukuul kedhia ka naŋ ɣän yenë ka mää r tōōu thīn, nē yekënë thiëcë n ë maktapic tē naŋ yen kë këc bën baai (kenë meth).

Piöc menh-du

Acin ka nyic keek loi thook peei bi meth kek tö kenë meth të këc yen Kindergarten gəl- ka cī keek bi w të yene wic bikë gät ka kuën nyic. Ke tueej e yiin wenë menh-du röth ke wek cī röth juuir në wët göl de thukul.

Ka ba kek them wenë menh-du të noot thukul ke këc gəl

Ke ka ke luoi kāk aye ka ye luel ka bi looi në wët menh-du të noot yen ke këc thukul gəl bi thukul cök piol emaaäh enoj yeen.

Ka ke nyiny thok

- bi diet ket etök
- bikë ka ye keek dol lëk röth ku wël ye thök ke thöj të yenë luuel thün
- ye menh-du lëk kaa bi keek looi bi gam cit men tēü käng bekic
- ye athöör-ku cök ka ye koc gäät nyin, cit daai në thuraai
- ye thuraai tö në athoric, majalaai, ka tö në Tii Vii ka Intanet
- ye menh-du cök ye rot mat abocwi yiic.

Nyiny gār

- gämë menh-du penthool, ka yenë cit göt, ka ke këer ku tiim kor në lietic bi këer, gät piny ka gār lccök
- gät cin kuën ku lataai
- Ye menh-du cök ye gät piny në lataai dit bi kek rin-ken gəl cit Jack.

Nyiny kuëen cin

- nyic nambaai ke kuëen ye nyic ke lui në wël cit ka kuëc, ka kuöt, ka juëc, alik
- kuncnyë menh-du bi käng yök në ka kucot nhim yiic wäac, cit men de ka noj wäac gup
- ye jam në ka w äac cië thöj- nhial ku piny ku biäk cī wan, to biäk tueej ku biäk ciëen, aköl ku wakou.

Nyiëc raan etök/ka ciëej koc tö etök

- ye thee bi menh-du ke tuk kenë mith kök juuir bikë lëu bikë piöc në röm ku weer luoi
- ye menh-du cök piny cök lccök të cenë tuk thök
- ye menh-du kucny bi piöc bi rin-ke kedhia lueel ku të rëer kek thün
- ye menh-du cök nyic lööj mac luoi ku ke yenë keek cök tö.

Nyiny ka ke riel guöp

- e cök yök në lon de magath
- e ka juëc ke yenë ke tuk në ka ke buth gööt ku ka kök ke athëm
- e tuk yenë yuiën yiir ku tuk de ycot nhial.

Tö ke yin ye tuk

Tuk e töj de ka tö tueej ka bi mith keek yök ku yen kän acië rot ye waar te cī meth lo Kindergarten. Tuk e ka ke cil në pial guöp kedhia cök lo tuej.

Mith aye tuk në wët yen keek cök mit piöth, ku tuk kek ato në yic kek piöc. Të yenë mith tuk, ka ye gup-ken, thöj ye käng thöj (imagination), ku piöc në të yenë jëem thün ku luoi ye koc lui etök, cök lui. Ka ye piöc në të yenë käng röth luoi thün ku yenë wët tö në piöu-ic mac thün. Yiekë keek thaa këcë juuir në akäl thok ebën cenë thukul thök bi löj ku bi tuk.

Piir në thukulic

Thukul ebën abī naŋ theε-keen yen ke gɔl ku yen ke thök, ku thukul në aköl juēc e gɔl në thaa 9 miäkuur ku thök në thaa 3 theëi, Kööl e Tök agut cī Kööl e Dhięc. Miith ke thukul ka ye lo bikë lõŋ ku cäm miëth gään aköl ku tuk.

Thukul alëu bī gɔl ku thök në akutnom guëer të yenë miith ke thukul bën kedhia bikë wët bī bāny thukul (principal), dupiöc ku maŋjör tō miith ke thukul nhīm lueel piŋ.

(Täu) thukulic abī dhiil looi

Aye lõŋ lueel men ke miith kedhia tō run bī keek dhiil tō në thukulic abī dhiil lo në thukulic. Të cīe miith ye lo në thukulic ke kek ka ye dōŋ wei në yök wël nyic/lëk tō tueeŋ, lon kuën-den aye teem kōu ku ka lëu bikë tō ke kek niçp piōth. Keek eya aye dōŋ wei bikë ciën mëëth. Ke kāk alëu bikë dhöl ye kek thukul tiëŋ thīn ku ka piath bikë keek yök çok waar röt.

Na cī menh-du gäau ka liiu

Na bo menh-du ke cī gäau yīn a dhiil kan thaany në maktapic ku bī lo në thukulic; yen lon kän athōŋ na të reeth yīn menh-du axeer në thukulic ke thaa ŋoot të noŋ kē ye kän çok bī looi.

Na cī menh-du tō aŋeer në thukulic ke yīn bī kē cī röt looi dhiil lueel në wët gäau-de. Ye kän aye looi në gän juēc bī awerek thiin koor jam në kē yen liu në thukulic ku menh-du alëu bī ye kän yiëk dupiöny-de te len dhuk në thukulic. Aleu bī looi eya në dhöl bī thukul yuöp telefuun.

Yëth miith baai të cī aköl piöc thök

Të cenë aköl thök në aköl riëęc, dhöl tō menh-du thīn abī mat yenë amat looi thīn. Dupiöny de menh-du abī tīt kenë miith. Them men ke menh-du ku dupiöny-de anyic yeŋa bī yeen bën gäth në gään thok ebën. Miith alëu bikë piōth riäk na ye yīn ka raan dët bën ke cī gäau bī yeen gäth. Jamic wenë dupiöny-de thaa bī piath në bën në gään.

Ka loi keek çok të theε-den

Miith ke Kindergarten alëu bikë dhäär wakōu në wët ye kek ka juēc jöt nhiarkë keek looi. Në wëtë e kony na ye ka ye looi cīt thaa laak, cäm miith ku thaa kuën ya çok tō të-den cī çäk të lëu yen röt. Nīn piath në wëeric ebën atō tueeŋ.

Gët piny wël

Na cī menh-du lo në thukulic, ke yīn gät awereŋ tō ke wël kāk thīn:

- mat rin ke meth ku dhöl-de thīn
- mat nīn ke pæi ku nīn cī menh-du tō aŋeer
- luel kē çok menh-du tō aŋeer
- mat wël kōk ke lëk thīn cīt men wicë keek.

Na bī menh-du tō aŋeer në kaam wär nīn ke diäk lëkë maktap thukul bī nyic. Yīn bī ŋot ke yīn ke yīn bī awereŋ thiin koor dhiil gōt të dhuk menh-du röt.

Ne wët de kē ye çol proforma notes ku wël ke lëk cī waar yiic në thook ke 34 tiŋ

School Attendance

https://www.det.nsw.edu.au/languagesupport/documents/index_s.htm

Lɔ ku dhuk ciɛn thukulic nɛ dhɔl piath

Dɔt ba tem tɛ tɛm de thukul ke yin muk menh-du cin. Gɛk tɔ thukul lɔɔm aye thiɛn miɛkduur ku nɛ gɛɛŋ. Duɔnɛ kɛɛc ka ba riɛn-du mac tɛ de ka tɛ yenɛ kɔc cath tem ku tiɛtɛ nyin nɛ wɛt gɛl tuɔl kɛrac ku bi ciɛn ka nyooth kɔɔc.

www.rta.nsw.gov.au

Anyic kɛŋ apei ku atɛt

Mith nyic kɛŋ apei ku tɛɛtkɛ ka wɛr nyiny mith juɛc nɛ dhɔl tɔk ka nɛ ka juɛc kɔk ke biɛk nyiny kɛŋ, tɛk piath ku tɛɛt, lɛu ka lon guɔp ku ciɛŋ kem ke kɔc. Ka piath kɔc cɔk lɔ tueŋ tɔ nw rhukuul ke Akuma ke (Wilaya) Niiu Thawuth Weilith (NSW) ke mith nyic kɛŋ apei ku tɛɛtkɛ. Thiɛc thukul-du ku jam wenɛ bɛny thukul (principal) nɛ wɛt ka ci juiir ye keek piɔɔc thɛn.

www.curriculumsupport.education.nsw.gov.au/policies/gats

Mith nɔŋ ka dhal keek

Na nɔŋ menh-du nɛɛth ka tɔŋ ka yeen cɔk nɔŋ ka loi thook peei wic keek, lɛkɛ bɛny de thukul tɛ cin gɛɛu tɛ lɛu yen rɔt. Department of Education and Training (Dipɛɛtmen de Piɔc Ku Piɔc Luɔi) e ka juɛc ke kuɔny yiɛk mith nɔŋ nɛɛth bi keek kuɔny.

www.schools.nsw.edu.au/studentssupport/programs/disability.php

Mith ke thukul dhal piɔc keek, ciɛt mith koor nyiny piɔc, nɔŋ ka thii ci keek cɔk det kɛŋ yiic ka nyiny thok riɔɔk, aye keek kuɔny nɛ dhɔl de Ajuiceer Kuɔny nɛ Piɔc (Learning Assistance Program) nɛ thukul-denic

www.schools.nsw.edu.au/studentssupport/programs/lrngdifficulty.php

Ka ci gɔt wɛt luɔi

Yin bi ka ciɛt awereek ke rou ci gɔt nɛ rin ke lon luui menh-du nɛ ruɔɔn thok ebɛn, e rɔt looi nɛ ɔn juɛc nɛ thɔk kem ke tɛk tɛk ke 2 ku 4. Thiɛc medhiɛth-dupiɔɔc e yiin cɔk lon menh-du ku lɔ tueŋ-de jaamic kenɛ dupiɔɔc tɛ jam ci juiir, kun a tɔ ke yin dieer nɛ ruɔɔnic ebɛn, thiɛc lon amat wenɛ dupiɔɔc bi ye kɛk jam yiic.

Yin lɛu ba nem, jam nɛ telefuun ka yiimeel (email) kenɛ thukul bi guɔt kɛ diir yiin jaamic. Kɔc thook waar yiic alɛu bikɛ tɔ na ci keek thiɛc.

Tɛknɔlɔji nɛ thukulic

Ye tɔ ke yin bi rɔt cɔk nyic ke tɛknɔlɔji bi menh-du keek ya luui baai, nɛ thukulic ku ɔn kɔk.

Ba wɛl juɛc kɔk ke lɛk yɔk, lɔ tɛ:

www.schools.nsw.edu.au/click

Rot juiir në ka wïc keek në thukulic

RIDP TËJ KA BI LOOI TË CENË KEEK LOOI.
(ACIË KA BË KEEK LOOI KEDHIA KEK BË LUUI KENË YÏIN).

Ruðön ke menh-de ñot ke këc thukul gəl

- Ye lo të ye thukul kãj koc lëk ka loi røth ka të dhöl wëër kãj.
 - Të cÿ tuóm thiök, thiëc bÿ piñj ku yÿn (nyin) menh-du caar.
 - Na tã menh-du ke noj ka ye guþp keek ræc (allergies), ka xãn ke tuaan ka tøj ka wïc tÿit nyin, lëkë thukul të cÿn gãau ku juiir lon amat ba bãny muk thukul tiñj.
 - Thiãñ awerej yenë koc cok tæk na ye rot looi enoñj yÿin (tiñj apãm 5).
 - Juiir raan bÿ menh-du ya tiñj të cenë jootë ka të cenë thukul thök. Thiãñ awerej thiëc lon de OOSH të wïcë yeen (tiñj apãm 5).
- ### Ka wïc ba keek xwoc në wët thukul
- Alëth ke thukul (mãi, rut, ka ke tuk).
 - Ajon aköl gël (në xãn juëc e biãk alëth ke thukul).
 - Wëer ke thukul ku wëer ke kat (them ka ke Velcro (kë ye tãau bÿ ye thok mat ku dom rot) të cÿe yen ruk war lëu.
 - Bek ye duðöt koc kãu (alëu bÿ yök ke tã në thukulic).
 - Thanduj muñ miët gãñj (cok menh-du loc tøj lëu bÿ liep).
 - Gun piü.
 - Alanh deñ gël.
 - Alanh këër (panila cÿ dhicp alëu bÿ piath në ye lonë).
 - Bek athöör.

Nin ke tøj run thukulic

Run yenë thukul luui thiñ aci tekic arak ñuan nojic atëk ye col semster ke rou. Miñh ke Kindergarten në xãn juëc aye aköl-den gəl të cenë miñh kök tã thukulic ku miñh peei tã në Kindergarten aye gəl në thee cië thøj ago dupiöoc kaam bÿ kek tã kenë miñh, ñek erot. Abÿ thukul-du lëk yÿin (yen ajuieer kãn).

Yin lëu ba nin ke kem cenë ke run thukul tekic tiñj në xãn ke webthait kãk

<http://www.schools.nsw.edu.au/calendar/>

- * Nin ke gəl thukul alëu bikë gãau në thukuul kök tã Western NSW (Biãk Cÿeem de Wilaya de Niiu Thawuth Weilith). Tiñj ka thiëc në thukul-du yic.
- ** Tiñj ka thiëc ka ye røth wuðoc në nin në thukul-du yic.

Run gəl menh-du thukul

- Pëei Tok- yin lëu ba kaam koor thöl në aköl tökic në nin kedhia thöl wenë menh-du ke yin piöoc ka bÿ menh-du keek ya looi të gəl yen thukul cÿt këër de thuraai.
- Gãt rin ke menh-du piny në guðöt këriëc ebën kãu!
- Them bÿ namba telefun thukul menh-du tã kenë yÿin.
- Piðöcë wën-du bÿ të yenë røör laac thiñ (urinal) yeen luoi thiñ të kuc yeen wën theëer.

Wëër kööl ñoot kööl tueeñ de thukul

- Juiir alëth, wer ku cusep ke menh-du.
- Tëk dët ba miëth gãñj menh-du looi men kãu-ë ku b tãau në talaja-ic.
- Kuonyë menh-du në tëu kãñ në bek thukulic.
- Dol libënh, cusep kök ku alëth ke wëër in bek de palathkic. Cok nyic menh-du men ke kãk ka tã në bek ye ruök koc köth të bÿ yen nañ ka bÿ lo roor cok loi røth në në thukulic.

Akäl tueeñ

- Loi rot ke yin piath ku miëtë piü në kööl tueeñ wenë menh-du.
- Cok menh-du cok ceñ alëth yetök na lëu rot.
- Duðötë nhiëm ciëen ka ba nai.
- Tãu-e kë ye aköl gël (sunscreens) miãk thok ebën. Yen abÿ ajonh de thukul dhiil cëñj të tã yen ajeer xon piöoc.
- Dom thuraai!

Nin ke dherou (week) ke thukul

- Abÿ thukul lëk yÿin ye na lëu bÿ yin ka luui cÿt tuk, ka ke këër ka maktaba bÿ keek mãät yiic.
- Miñh aye dhãär në kem juëc në nin tueeñ ke thukul. Menh-du wic bÿ ya nin apei.
- Ye menh-du yiëk miëth miãk piath bÿ yeen cok col apiath.
- Them bÿ menh-du raan bÿ yeen bën xãth në thök aköl thook kedhia.
- Ye bek menh-du tiñjic në wëër thok ebën në wët awereek ke thukul ku ka cÿ both në cãm miëth gãñj.
- Them ba ka bÿ meth keek ya looi miãkduur cok ye tã.
- Gəl kuën ye looi baai bÿ tã.
- Jam wenë dupiöoc wët kuonye në xon piöocic, të lëu yin yeen.
- Jam wenë menh-du në wët aköl-de në thukulic.
- Apiath bÿ menh-du ñot ke noj kaam bÿ yen loñ, bÿ tuk ajeer ku bÿ ka nhieer keek të cen thukul gəl

Medhiëëth ke Thukul

Majala ye göt ku toocë në intanetic (ezine) ye wär ku mär ke mïth kucny në yök wël ke lëk në wät pïir thukulic.

Në yök de wël juëc kök ke lëk lo të:

www.schools.nsw.edu.au/ezine

Këmuk awereek ke nin ke thukul

Kony yiin ba ka ke pïir ke thukul ku baai juiir, Tõj yenë wël kedhia ke lëk thukul kedhia yök thïn.

Në yök de wël juëc kök ke lëk lo të:

www.schools.nsw.edu.au/schooldays

ḡön piöök de Kindergarten

ḡööt ke Kindergarten ka ye ḡän ke miät piöu ku ka piath. Miäh alöu bikë ka ke tæk tæk looi kenë mēeth-ken piiny, ḡön tuk, bikë dupiöök-ken piḡ ke kuën awerek ka bī nyuc nē duruc nhom bī gät ka kēēr. Keek ka abī ya piöc nē cin, täu käh gup, tē cenē käh juier thin ku thaany, ket, maktaba neem, luui nē kompuyötaai ku bikë ka juēc kök looi.

Kë bī menh-du piöc nē thukulic

Thēē juēc ke Kindergarten ka ye lo nē lon yenē meth cök nyic gät ku kuën. Anöḡ ke ye keek ke dhetem ye keek kuen nē thukul tueej (primary school) ye cöl Key Learning Areas (Ka Njäär Tueej Biäk Piöc).

Keek kaye:

- Thong e Dinliith (English)
- Cin (Mathematics)
- Thaany ku Teknolji (Science and Technology)
- Tæk Tæk de Tēēt (Creative Arts)
- Tē Cieḡ raan Ebën ku Tē Tö kek thin (Human Society and its Environment)
- Cil ye raan cil, Pial Guḡp ku Piöc Ka ke Riel Guḡp (Personal Development, Health and Physical Education)

Yin lēu ba wēl juēc kök ke lēk wēt ka bī menh-du keek kuen nē Board of Studies (Amat de Ka ke Kuën) nē webthait.

www.boardofstudies.nsw.edu.au/parents

Teknolji jam/cäh wēl

NSW Department of Education and Training (Dipäätmen de Piöc Ku Piöök Luci de Wilaya Niiu Thawuth Weilith) e menh-du yiěk ka ke yök Intanet ku yimeel bī yeen cök nyic ka ke piöc tē piath luci ku rēēr. Lon de teknolji wēl ke lēk aye cök tō nē ḡööt ke piöök uiic kedhia.

Best Start Kindergarten Assessment

Miäh aye lo Kindergarten ke kek nōḡ ka nyickë keek ku cök keek yök wäac. Best Start Kindergarten Assessment (Athēm Piath de Göl Kindergarten) e dhöl dupiöök kuony bī kek ka nyic meth keek ku bī keek juir nē piöök bī thōḡ ke tē cīt tāt tōu meth thin. Dupiöök abī nyuc kenē menh-du tē piēcë thukul ḡol bī ka ke gät ku kuën de ḡöc menh-du them agokë ajuier piöök bī röḡ kenē menh-du looi. Nē yök wēl cī waar yiic tiḡ

Best Start Kindergarten Assessment
https://www.det.nsw.edu.au/languagesupport/documents/index_b.htm

“Yejö yen ca looi nē thukulic akäl?”

Na dhuk mēnh-du ye wēt thiēc käh ye “Acin kēdē”, them ba wēt dēt wäac thiēēc: “Ye wēl kou kek ca keek nyic akäl?”, “Yejö yen e cī tuk kenē yiin nē thaa miēth ḡäḡ?”, “Yejö e ca nhiaar apei nē thukulic akäl?”

Tiët nyin apiath de mïth ke thukul

Apiath men ke yïin ku menh-du nyic men ke nê eluööt ke raan e töu nê thukulic bï yeen kuony. Thukuul aci ka ye ke loi loi piath juiir ye mïth kuony ku ye keek cök tö të piath cïnic këreec tö thïn.

Cök mïth tö të piath cïnic kërac ku mitkë piöth

Thukul-du abi lëk yïin të yenë gän ke tuk thukul tiñ bikë piath, dhöl ci juir nê gëth mïth baai ku dhöl kök yenë mïth tiñ apiath nê thaa thok ebën.

Dupiöoc

Dupiöoc ke thukuul ke akuma ke (Wilaya) Niiu Wawuth Weilith ka ye keek piöcc nê gän ke gät tö nê thök thukul de thekandari ku ka nyic lon-den (professional). Ka nyic ka wïc mïth kor keek ku ka bï ya tö bikë kony ku nyuthkë keek dhöl piath. Dupiöny de menh-du abi yïin cök nyic dhöl piath bi yen tö ke lëu rot bi yïin yök ku yök cänh lon menh-du rot thïn. Ye dupiöny de menh-du cök nyic ka loi röth nê piir de menh-du yic lëu bi cänh lon-de ku nhiëer piir thukulic dööt.

Koc ke jïëem ke thukul

Koc ke thukul ye keek cöl kanthelaai ka ye dupiöoc nyiny lon-den apei ka ci keek piöcc nê thaiköbji ci cäädaai lon kanthelaai ke thukul ye keek gam gän ke piöoc. jama/thöñ ke jama. Keek aye mïth ke thukul noñ ka dhal keek nê thukulic ka baai kuony. Keek eya alëu bikë mëcthook kuony nê yök lon kuony ye yök gän kök tö ajeer yiic të wïc keek. Nê gän juëc aba dhiil ajuieer amat looi wenë kanthela de thukul nê dhöl yup telexuun thukulic.

Të de gël yaan mïth kor/nioç

Thukuul kedhia ke akuma ka ye yaan mïth kor/nioç gël nê dhöl ajuieer cit kuony yenë ric kuony nê ciëñ piath, lon raan cök gam rot men cit koc kedhia (eelix-esteem) ku atheek koc kök. thukuul eya ka noñ dhöl yenë yaan mïth kor/nioç jöör gël ku koc lui nê thukulic aye keek piöcc bikë ka cit ke käk tiñ të bi luci thïn. Yin lëu ba awereñ de thukul-du ci göt wët lon gël yaan mïth kor/nioç yök nê maktam de thukulic.

Tiëñ paith dët tö thïn

Thukuul ke akuma ayekë koc kök lui cök tö të yenë keek wïc thïn.

Ke gän käk atö nê ka ke:

- dupiöoc ye mïth ke thukul dhal ka ke piöcc keek kuony
- Thoñ e Digliith dupiöc-ke ke ye thoñ e rou (English as a second language – ESL)
- bänny ke lon lëk ku ajuieer lon ciëñ koc (information and liaison officers)
- bänny ke piöcc koc ke Aborojini (Aboriginal education officers).

Na noñ kë diit ci rot waar nê ciëñ menh-du yic tiñ ka ye diëer nê wët menh-du ku lon-den thukul ke yin lëu ba jam wenë dupiöny menh-du, kanthela de thukul ka bänny muk thukul (principal). Atö ke piath nê nyindhia ba guööt wët diëer luel e këc gäau.

Lon kɔc lui etök – menh-du, yïin ku thukul

Mïth anhiaarkë bikë mëdhiëeth-ken ku kɔc muk keek ya tïŋ nê thukulic, ye wët kuɔny lon ɣön gätic, kantiin (tê yenê miëth looi ku bï cam thïn) ka nê dhöl kök yiic. Kê yök nê lon yenê yic wïc (research) aye nyooth men ke mïth ke thukul ye luui apiath nê thukulic tê ye mëdhiëeth-ken ku kɔc muk keek ye kek piöth tääu nê lon-den de thukul (schoolwork). Kê ye looi/gam e luui apiath.

Ye tō nê lon ka thukul menh-du yic

Dhöl lëu bï yïn ke tō nê ka lon thukul menh-du yic:

- kuɔnyê nê lon ka ɣön gät
- piëŋjê nê kuën mïth
- kuɔnyê mïth nê kɔmpiyöta
- kuɔnyê nê nëm ci; thukul juiir ye ɣän mec tō aɣeer neem (excursions)
- ye luui ne; kantiinic
- kuɔnyê nê piöc kɔc tuk etök (sports team).

Matë rɔt nê akutnhom

- Akutnhom Amat Mëdhiëëth ku Kɔc ke Baai (The Parents and Citizens' Association – P&C) tō nê thukuul yiic kedhia e tō nê jamic tê bï luoi mäny thukul ku tê yen wëu luoi thïn. Na cië rɔt lëu ba tō nê amet yiic, ke yïn lëu ba tō nê luoi yic nê ka yekë keek juiëër thukul, cït lon de ka akutnhom ciëŋ ka juiëër wëu kuɔny (fundraising).
- Akutnhïim ke Thukul (School Councils) aye mëdhiëëth, dupiöc, bány muk thukul ku kɔc kääc nyïn ke akutnhom ciëŋ tê tō thukul thïn tō thïn. Lon-den apiath nê kê ye kek dhiil tïŋ men ke akutnhom ciëŋ ebën atō tê yenê wël tō tueŋ nê thukul jam yiic ku bï wët matic.
- Amathïim ke Jam Wët Piöc de Kɔc ke Aborjini (Aboriginal Education and Consultative Groups - AECG) aye dhiil luoi bï akutnhïim ke ciëŋ bikë kuɔny luooi nê wët piöc Kɔc ke Aborjini ka ke kök ke jam nê biäk ciëŋ tøk koor mäny baai (local level).
- Akutnhom Mëdhiëëth cï Mïth Ciëŋ ɣän Mec (Isolated Children's Parents' Association) aye wïc bï yök ka ke piöc cɔk kök yiic/piath enɔŋ mïth ciëŋ nê ɣän mec ku ɣän baai (rural areas).

Juiëër rɔt

Tê gɔlê menh-du thukul aba yök men ke ka nɔŋ awereek juëc bën baai nê thukulic ku jeridaai thii (newsletter) ye bën nê kem cï cäk thook. Apiath ba ka yenê ke awereek muk thïn (folder) gɔl bï ya tê yenê wël ke lëk kedhia thiäak kenê lon thukul, cït awereek kor, jeridaai thii, ka cï gõt nê wët menh-du ku lon-den thukul ya tōöu thïn.

Na dɔm folder, ke yïn lëu ba lon ajuieer (organiser) ba looi nê ka ke luoi juiir tō te:

www.schools.nsw.edu.au/news/schooldays

Gät nê awerek kɔu ku kê ye yeen tekic ba folder dhëŋ apiath looi. Yïn bï cï ruöŋn ku pëi ku nïn juiëer thïn (calendars) bï yïin kuɔny nê tōöu awereek thii nyooth ka ke lon thukul ku nïn/thee ke amat bï looi (appointments), tê bï ka nyooth yök ka thukul, ku awereek ke wël ke lëk ku ka ke luoi (resources) bï menh-du kuɔny nê lon-den thukul.

Nin ke pial guöp në thukulic

Menh-du awic mieth piath ye riel bëi (energy) ku bë yeen cök ye nhom tääu lon-den thuluic apiath. Mieth ye menh-du cam miäkdur abï dhiil tō ke yeen cök ril agut cï kaam de lõj ku mieth gään bë yeen lær akölic ebën.

Cäm në thukulic

Cäm në thukulic abï rot yök ke ye kë loi thok peei të ençj menh-du të thöön yeen kenë cäm baai ka në të goot thukul (preschool). Acin të yenë mieth cök tō ke læth ka liir. İth në aköl juëc aye nyuc në wal mañök nhïim ka në tiim kë rëer cï guaŋ ku yekë miith-ken guuc në kenhiçl. Keek ka læu bïkë dhiil læu eya bïkë këriëëc ebën cenë mieth-den dol thïn ya liep ku ka cïkë wïc bïkë kaam-dit thöl në cämïc agokë tuk cië bë waan.

Ka bë menh-du kuçny

- Tääu-ë/dol mieth në kë köçc liëm-de yic, köçc cäm ku cië koc ye nyuel.
- Gäte rin-ke në thanduj mieth (lunch box) köu, alöj de pïu ku ka kök yenë këj muk thïn.
- Matë alöj pïu cï duöt thïn bë mieth cök tō ke lir. Kuäth në alanh ye cöl tea towel në wët læu bë kuëer.
- Ye këj tääu në lunch box cië aliir ye lo thïn ka ka ye cöl cooler bagë (bëek ke kula).
- Duönë këj ye duut/dol në ka ke palathtik në wët ye miith liëm-den yök ke rilic.
- Duöötë alanh de awarek (tissue) në nyin tim (fruit) ago cië riääk.
- Lëkë menh-du bë döt bë ye cin loçk të goot ke këc cam ku bë lo çön laac në kaam lõj ku mieth gään.
- Na ye mieth gään looi waköu, ke tōu në talaja yic agut cï thaa de thukul.
- Ye alöj pïu de menh-du tääu bëkic eluöt ku lækë yeen men ke yen alëu bë pïu yök eya në mathuraai ku ka ye cöl bubblers yiic në akölic ebën.

Kaam lõj ku ka ke lon de mieth gään

- Temë nyin ke tiim në thiim (nyiac ka lik ke lemuun në tufä, pear ka mouth bïkë cït bë waar) ku tää keek në kë thiin yenë këj tōöu thïn.
- Temë nyin ke tiim cït karçt (carrots), theleri (celery), ajuur (cucumber) ku tääu-ë keek në bek palathtik. Ku në kë yenë këj tääu thïn dët tääu-ë kë ye cöl dip ku dhibadi (yogurt) juçölë karçt thïn.
- Loi legemät ku cök keek dut. Ye legemät duçl në ka ke muk yiic miäk thok ebën bë ya cam në kaam lõj ka ye cök tōu baai bë ya mieth thiin ye cam në gään.
- Thiim ke portogäl (orange) cï duöt ku anathnath cï tem ka mit cäm muçi.
- Them ayup juëc kuöt, cït ka ye cöl rolls, pita, wholegrain ka totila wraps.
- Na luççi-ë në thimathim, temë në ka kor ku tääu-ë keek në thenwicic bë cök köc köu.
- Thal mieth thël dët koor ku tōu dët bë ya mieth gaaj miäk tui, Kë ye cöl guinohe, ka thii ke pidha (pizza) loi baai, ke ye looi në nyin ke tiim (vegetable patties), nyin ke tiim cï geet (roast vegetables), thaltha de nudul (noodle salads) ka thajuuk (sausages) alëu bë keek looi.

Të yenë miith gään bë baai

Duönë dieer apei të cenë menh-du ye cam në meith gaaj në gölic. Në aköl kök miith ka ye piöth miet apei ka bïkë tuk apei kenë mëëth-ken në theë ke cäm ku ka cië læu bïkë cam.

Na tō menh-du ke nëk cök apei të cenë thukul thök ke ka læu ba bëer læk yeen bë mieth-den gään cam. Të ye menh-du ciem thïn abï rot looi ke ye kë bë nyiec.

Nyöŋ nhom

E tō nē ɣän juëc bī mīth ke thukul nyöŋ nhom yök nē aköl kōk yiic ku ka cië kē wēt tō ke cië guōp ye gël nē acuɔl ka kuōc māny guōp. Nyöŋ nhom alëu bī thiël piny tē yenë mīth tō kek kek thiääk nē röth, ku nyöŋ nhom acië lëu bī pial guōp menh-du riōōk.

Bi menh-du gël bī nyök yök:

- ye nyiëm menh-du tīŋ kaam kuōtic.
- cōk nhiëm bäär ye duōōt ciëën.

Na nōŋ menh-du nyöŋ de nhom:

- nyaai-ë nhiëm cī rōt rek nē mucunh-dīt, ku theer nhiëm nē wël ɣeer dhil yenë nhiëm tōc nē lon mucunh koor lec-ke ba nyöŋ nhom ku toŋken (nits) nyaai ne; nyindhia agut tē bī toŋ liu.
- ye menh-du cōk ŋot ke ye tuōōc nē thukulic.
- lëkë thukul agokë kōc kōk cōk tīŋ nhiäm ke mīth-ken; menh-du acië bī dhiil nyuōōth bī nyic.
- nē aköl kōk ke thukuul aye kē ye cōl “nit busting” (nyëci toŋ ke nyök) looi nē akäl tōk bī toŋ ke nyök lac nyaai nē thukulic.

Nē yök wël juëc kōk ke lëk:

www.health.nsw.gov.au/publichealth/environment/headlice/

Nē wēt wël ke lëk cī keek waar yiic nē thook kōk

Head lice parent information sheet
https://www.det.nsw.edu.au/languagesupport/documents/index_h.htm

Yenö ye tuöl na tuaany menh-du?

Nē thukulic

Na tuaany menh-du ka cī tētök yök nē thukulic, ke thukul abī jam kenë yīin ku thiëc kē lëu bī kōc kīim looi. Na tuaany menh-du emääh ke yen abī lo tē tuaany cī week peei, nē ɣän juëc e thiääk kenë maktam de thukul tē bī yen tōc thīn ku bī kōc nyīn tiit nē yeen. Yīn bī cōl ba bēn menh-du ɣäh wei nē thukulic na tuëny apei cië bī dhuk ɣōn piōōc bī lëu. Nē ye wēt kän yīn bī dhiil ka bī tē bī yīin ya yök thīn cōk tō kenë thukul nē nyindhia.

Baai

Cōk menh-du tō aɣeer nē thukulic ku tīŋ akīm-du na nōŋ menh-du:

- alëth guōp tō nē digiriī ke 38 nē buctic
- aŋōōk ku yāny watic
- liëer guōp dīt apei ka nyooth influendha (influenza)
- akuōōk kucë kē bīi yeen.

Ka ke tuaany kuōt yiic

Cōk menh-du rëer baai ku lo enōŋ akīm tē cīn gāau na nōŋ menh-du tōŋ de ke kāk:

- **Akoi (burjum):** E alëth guōp koor, kuëer wum nē juäi ku akuōōk ye dël cōk thith ku ye rëet ku bēn ke ye tētök.
- **Tuaany nyin (conjunctivitis):** Nyin e kuuk, e thieth ku ye kuëer nē pīu. Del ken yin aye nuat nē thaa e nīn.
- **Impetigo (tētōōk ke thukul):** ka ye ɣän thii thith ye röth waar bīkë but ku thiāŋkë nē tuōōt ku bīkë kōt- nē ɣän juëc nē biäk nyin, cin ku dël nhom.
- **Kōm nyuōōny:** e tē thiin tō nē dël kōu cī gōōl piny tē thiith cī goolic.

Nē yök wël juëc ke lëk nē wēt tuëny ye keek wuōōk cōl: NSW Health (Ka ke Pial Guōp Wilaya de Niiu Thawuth Weilith) tē (02) 9391 9000 ka lo tē

www.health.nsw.gov.au

Gël nē aköl

Aye thukuul them bīkë mīth tō thukulic gël nē ka tuck e aköl nē dhöl yenë atīp cōk tō tē lëu yen rōt ku ciëŋ ajōt ke biäk ka ye keek ceŋ nē thukulic bī nyīn-ken gël bī aköl kek cië riäk. Ajōn menh-du abī dhiil ya ceŋ tē tō yen tē de tuk ka yen alëu bī tuk tē tō atiëp thīn. Mīth alëu bīkë nēn ye aköl gël ceŋ eya nē thukulic bī nyīn-ken gël nē nē bī aköl ke cië riäk.

Baai, tääu-ë kē ye aköl gël miäkduur nē nyindhia tē ŋoot menh-du ke kēc lo nē thukulic k eke bī ya looi nē luōōt.

Ka ke pial guōp/ka ke kīim

Na nōŋ menh-du tōŋ de tuëny, ke ye guōp keek rëec (allergies), tō lëu bī tuaany ye cōl anaphylaxis ka wīc bī yiëk wël cī akīm gät yeen, ke thukul abi dhiil lëk thok. Ye wēt de lëk kän abī ya gam nē ɣän juëc ke ye biäk lon ɣät meth nē thukulic, ku apiath eya b thukul lëk guōōt kē cī rōt waar nē biäk pial guōp menh-du.

Ka ye guōp keek rëec

Anaphylaxis e reec dīt apei ye rōt looi nē guōpic reec mīth cīt atōm ka rëc ye cōl shellfish, ka kēc e kōm. Na cī menh-du yök ke nōŋ allergy dīt apei bc nē wēt miëth nyic ke apiath bī bāny muk thukul lac lëk tē lëu yen rōt bī naŋ kē loi bī ka yeen bëi nyic keek (allegen) cōk mec. Yīn lëu bī yīin thiëc bī raan mac tē yenë thal nē thukulic bī ka ye keek thaal nē kantiinic (canteen) yenë thal thīn bëer tīŋ ke ye tōŋ ka bī keek looi.

www.allergyfacts.org.au

Wël ke lëk ye kony

NSW Department of Education
and Training

Telefuun: (02) 9561 8000
www.det.nsw.edu.au

Wël ke lëk thukul de akuma NSW
www.schools.nsw.edu.au

Teknoljji në thukulic tîj *Click*
www.schools.nsw.edu.au/click

Röm de piöoc ku piöc
Teaching and learning exchange (TaLe)
Wël ke lëk wët piöc ku ke kony në lon ka ke
kuën: Tîj *Parents and Community* mwehiëeth
ke akutnhom ciëej të
www.tale.edu.au

Lon Wëër Thok në Telefuun:
Telefuun: 131 450

Board of Studies
www.boardofstudies.nsw.edu.au/parents
Kucony mîth ke thukul
Telefuun: 1800 227 774 ka (02) 9891 8900
www.transport.nsw.gov.au

Wël piath ke lëk mëdhiëeth
www.raisingchildren.net.au

Wël ke miëth gääj thukul ku
cäm mîth piath
www.healthykids.nsw.gov.au

ÿän ke thukul thät mîth piath
[www.schools.nsw.edu.au/studentsupport/
studentwellbeing/schoolcanteen/index.php](http://www.schools.nsw.edu.au/studentsupport/studentwellbeing/schoolcanteen/index.php)

Wët mac ciëej piath mîth ke thukul
[www.det.nsw.edu.au/policies/student_serv/
student_welfare/stude_welf/PD20020052.shtml](http://www.det.nsw.edu.au/policies/student_serv/student_welfare/stude_welf/PD20020052.shtml)

Gël jöör mîth niop
www.det.nsw.edu.au/antibullying
www.bullyingnoway.com.au
në wël cî keek waar yiic tîj
Anti-bullying
[https://www.det.nsw.edu.au/
languagesupport/documents/index_a.htm](https://www.det.nsw.edu.au/languagesupport/documents/index_a.htm)

Wët kë niööp

[www.schools.nsw.edu.au/studentsupport/
programs/lrngdifficulty.php](http://www.schools.nsw.edu.au/studentsupport/programs/lrngdifficulty.php)
[www.schools.nsw.edu.au/studentsupport/
programs/disability.php](http://www.schools.nsw.edu.au/studentsupport/programs/disability.php)

Best Start Kindergarten Assessment
në wël ke lëk cî waar yiic tîj
Best Start Kindergarten Assessment
[https://www.det.nsw.edu.au/languagesupport/
documents/index_b.htm](https://www.det.nsw.edu.au/languagesupport/documents/index_b.htm)

Piöoc mîth nyic këj apei ku tëët
[www.curriculumsupport.education.nsw.gov.au/
policies/gats/assets/pdf/polsuppparent.pdf](http://www.curriculumsupport.education.nsw.gov.au/policies/gats/assets/pdf/polsuppparent.pdf)

Ka reec guöp keek
www.allergyfacts.org.au
[www.allergyfacts.org.au/PDF/
AnaphylaxisGuidelinesFinal.pdf](http://www.allergyfacts.org.au/PDF/AnaphylaxisGuidelinesFinal.pdf)
në wël ke lëk cî waar yiic tîj
Anaphylaxis
[https://www.det.nsw.edu.au/languagesupport/
documents/index_a.htm](https://www.det.nsw.edu.au/languagesupport/documents/index_a.htm)

Ke ke tuk ku löj NSW
www.dsr.nsw.gov.au

Amat Akutnhîim ke Medhiëeth
ku Koc Baai
www.pandc.org.au

Akutnhom Jam Piöc Koc Aborjini
<http://www.aecg.nsw.edu.au/>

Awata de Piooc ye Dhuök Ciëën
[www.ato.gov.au/individuals/content.asp?doc=
content/00174278.htm](http://www.ato.gov.au/individuals/content.asp?doc=/content/00174278.htm)

Kucony Muöök Meth
[http://www.centrelink.gov.au/internet/internet.
nsf/payments/childcare_benefit.htm](http://www.centrelink.gov.au/internet/internet.nsf/payments/childcare_benefit.htm)

Kucony
Dhöl Kucony de Mîth (Kids Helpline)
Lon kucony jieem telefuun ye gël
ye lusi koc ye runken 5 agut 25:
Telefuun: 1800 551 800
www.kidshelpline.com.au

Lon Wëer Thok nē Telefuun

Na wïc wëi juëc ke lëk jam wenë thukul-du. Na wïc raan thok waaric bi yïin kuony ke yïn cɔl Telephone Interpreter Service (Lon Wëer Thok Telefuun) **131 450** ku thiëc raan wëer thok nē thoŋ-du. Raan lui nē telefuun abi thukul cɔl ku raan wëer thok abi tɔ telefuun cök bi yïin kuony nē jam-du. Yïn cïe bi thiëc wëu nē wëet de ye lonŋ kän.

Wëi ke Lëk ke Thukul cï Keek Waar yiic

Yök wëi ke lëk ke thukul cï waar yiic nē thook juëc tē:
www.det.nsw.edu.au/languagesupport/index.htm

© December 2009
NSW Department of Education and
Training

GPO Box 33
Sydney NSW 2001
Australia
T (02) 9561 8000
www.det.nsw.edu.au

ISBN 978-1-921084-24-9

The National Education Access Licence for Schools (NEALS)